

Tentoonstelling over Nieuw Amsterdam vanuit Inheems perspectief

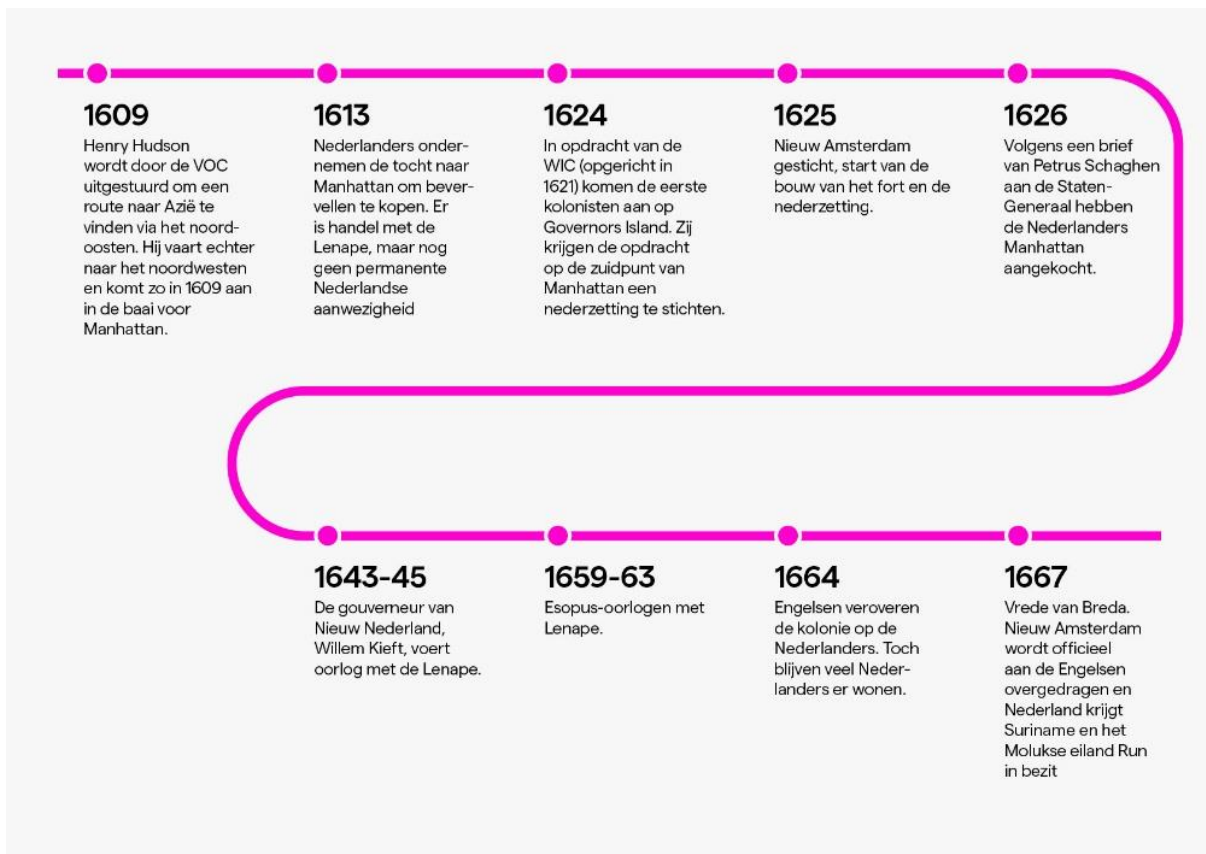
Amsterdam Museum werkt samen met het Museum of the City of New York en oorspronkelijke bewoners van New York

Vierhonderd jaar geleden arriveerden de eerste Nederlandse kolonisten in het gebied dat nu New York is. Hun opdracht vanuit de Nederlandse West-Indische Compagnie (WIC) was om de kolonie Nieuw Nederland te stichten, met de hoofdstad Nieuw Amsterdam, op de zuidpunt van het huidige Manhattan. Het Amsterdam Museum maakt samen met het Museum of the City of New York en vertegenwoordigers van de Lenape – oorspronkelijke bewoners van dit gebied in de Verenigde Staten – een tentoonstelling over deze gedeelde geschiedenis. De tentoonstelling *Manahahtáanung of Nieuw Amsterdam? Het Inheemse verhaal achter New York* is van 16 mei tot en met 10 november 2024 te zien in het Amsterdam Museum aan de Amstel. In deze tentoonstelling wordt vanuit Inheems perspectief gekeken naar de decennialange periode van Nederlandse kolonisatie van het gebied, de gevolgen hiervan voor de Inheemse bewoners en hun strijd. Een vervolg op de tentoonstelling is in het najaar van 2025 te zien in het Museum of the City of New York.

Imara Limon, conservator Amsterdam Museum:

“Het kolonialisme in Suriname, het Caribisch gebied en Azië krijgt in toenemende mate aandacht in Nederland en ook in het Amsterdam Museum. Maar ook in Noord-Amerika heeft Amsterdam door koloniale activiteiten diepe sporen nagelaten. Ik was verbaasd hoe weinig de meeste Amsterdammers en New Yorkers weten over Nieuw Amsterdam en de Lenape. En dat terwijl de naam Amsterdam werd gebruikt om zich het gebied eigen te maken. We zijn vereerd dat we samen met vertegenwoordigers van de Lenape en het Museum of the City of New York dit onderbelichte deel van de Nederlandse koloniale geschiedenis kunnen laten zien.”

De aanleiding voor de samenwerking en de tentoonstelling is dat het in 2024 vierhonderd jaar geleden is dat Nederlanders bij de monding van de Hudson rivier in Amerika arriveerden om een kolonie te stichten. Nadat die kolonie in 1664 door de Engelsen werd veroverd op de Nederlanders groeide de nederzetting in de eeuwen daarna uit tot de stad New York. De Nederlandse invasie en decennialange kolonisatie hadden grote gevolgen voor de Inheemse mensen die in de 17^e eeuw leefden in het gebied en op het eiland dat zij *Manahahtáanung* noemden. Zij verloren hun land en werden het slachtoffer van meegebrachte ziektes, oorlogen en verlies van manieren om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Kolonisten maakten het Inheemse volken doelbewust onmogelijk om hun eigen levenswijze en cultuur te behouden. Tegelijkertijd is er altijd verzet geweest vanuit de Inheemse gemeenschappen, tot op de dag van vandaag.

Wat is er te zien?

Aan het begin van de tentoonstelling *Manahahtáanung of Nieuw Amsterdam?* in het Amsterdam Museum heet Chief Urie Ridgeway, leider van de Nanticoke Lenape Nation, bezoekers in een video welkom. Hij vertelt wat hij vanuit overlevering weet van de kolonisatie die gepaard ging met geweld, uitbuiting en culturele uitwissing van zijn volk. Ook benoemt hij het doorlopende verzet daartegen en de levenswijze, spiritualiteit en cultuur die de Lenape desondanks in stand weten te houden. Een aangrijpend verhaal dat voor veel bezoekers een eerste kennismaking zal zijn met (deze blik op) de koloniale geschiedenis van Nederland in de Verenigde Staten.

Na de introductie volgt een presentatie over wie de Lenape zijn en hoe zij leefden in het gebied voordat de Nederlanders het koloniseerden. In de ruimte is onder andere muziek te horen en zijn plattegronden te zien. In een video vertelt Brent Stonefish, spiritueel leider van de Delaware Nation, het oorsprongsverhaal van de Lenape, de 'vrouw die uit de hemel viel'. De meeste Inheemse kennis is via mondelinge tradities overgeleverd. Daarom presenteert het museum de verhalen ook gesproken in de tentoonstelling.

Prent van de Hudson-rivier geschenkt in 1958 door inwoners van het gebied Newburg aan de stad Amsterdam. Coulton Waugh. Collectie Amsterdam Museum

Brent Stonefish. Foto: Brent Stonefish

Kunstenaar Myles Jackson Lynch, van de Delaware Nation, verbeeldt met zijn pasteltekening *The Place Where the Hickories Will Grow* (2022, reproductie) de hoop dat hickories (okkernotenbomen)

ooit weer terugkeren in het gebied. De okkernotenboom is een belangrijke boomsoort voor de Lenape en hoort volgens Lenape weelderig te groeien in het gebied, een groot contrast met bebouwing en asfaltwegen. Tenslotte wordt in deze ruimte stilgestaan bij de opkomst van de lucratieve handel in beverhuiden. Deze handel kan worden zien als de aanleiding voor de Nederlandse invasie en kolonisatie van het gebied.

The Place Where the Hickories Will Grow (2022), Myles Jackson Lynch

In de volgende zaal zijn objecten uit Nederlandse museale collecties te zien. Uit de presentatie van deze prenten, documenten en een scheepsmodel blijkt hoe het in Nederland bewaarde erfgoed steeds één, Europees, perspectief op de komst van Nederlanders in Manhattan laat zien. De koloniale zeevaart wordt gesymboliseerd door het scheepsmodel van De Halve Maan, het schip waarmee Henry Hudson de baai voor New York binnenzeilde. De Europese blik op een vreemdeling is te zien in de vorm van een 17e-eeuwse prent, getiteld *Portret van een man uit Tsenacommacah (Virginia) op 23-jarige leeftijd* (1645) door Wenseclaus Hollar. Het is een prent van een Inheems persoon in Nederland (waarschijnlijk Lenape) waaruit verwondering blijkt. Geweld, zoals de moord op vele Inheemse personen, de roof van grondstoffen en verdrijving van Lenape uit hun land, is in het erfgoed niet zichtbaar. Een onderbelicht deel van de Nederlandse geschiedenis. In audio- en videofragmenten reflecteren Lenape op dit Nederlandse erfgoed en voegen zij perspectieven toe aan het dominante verhaal. In de fragmenten worden vragen gesteld door Lenape voor verder onderzoek in aanloop naar de tentoonstelling in New York in 2025. Bijvoorbeeld naar aanleiding van de genoemde prent. Is er informatie te vinden over Lenape die eeuwen terug in Amsterdam waren? Hoe kwamen zij hier terecht?

Model van het schip De Halve Maan (19e eeuw), vervaardiger onbekend. Collectie Amsterdam Museum

Na deze historische inleiding is er in de tentoonstelling ruimte om te reflecteren op *healing*. In een speciale ruimte tonen Lenape hoe zij het museum en de samenwerking spiritueel ervaren. Er wordt onder andere een bijzonder object getoond: een nog niet afgemaakte wampum-riem, met van schelpen gemaakte kralen. Wampum werd gebruikt als betaalmiddel en bekrachtigt vaak een afspraak of een onderhandeling. Voor de tentoonstelling wordt op traditionele Inheemse wijze van consultatie van de betrokken Lenape *nations* en -leiders toestemming gevraagd om deze samenwerking voort te zetten. De Lenape zullen daarom de komende maanden—na de opening van de tentoonstelling en wanneer er overeenstemming is bereikt over het werken aan een vervolgtentoonstelling in 2025—waarschijnlijk wampum toevoegen aan de riem. De wampum-riem symboliseert het begin van een unieke samenwerking tussen de Lenape en de stadsmusea van Amsterdam en New York.

De aankoop en de ruil van Manahahtáanung

Ook in de volgende zaal, die gaat over hoe *Manahahtáanung* in bezit kwam van de Nederlanders en

Nieuw Amsterdam werd genoemd, staat het perspectief van de Lenape centraal. Hoe kijken zij naar de zogenoemde aankoop van *Manahahtáanung*? Volgens Lenape kent grondgebied immers geen eigenaar. En hoe kijken zij naar de machtsverschuiving toen in 1664 de Engelsen het gebied in bezit namen? Deze gebeurtenis leidde uiteindelijk tot de ruil van Manhattan voor onder meer Suriname en het Molukse eiland Run. De Engelsen gaven het gebied de naam New England (met de hoofdstad New York), een vernoeming naar de Hertog van York.

Vlag van de stad New York (1970-1977), Bertram Kalisch. Collectie Amsterdam Museum

Inkijk in New Amsterdam

De tentoonstelling biedt de bezoeker vervolgens een inkijk in Nieuw Amsterdam. Hoe zag de nederzetting eruit, en wie woonden en werkten er? Welke machtsverhoudingen waren er? De Nederlanders introduceerden er de Trans-Atlantische slavernij: al in 1627 werden de eerste tot slaaf gemaakte mensen van het Afrikaans continent naar de kolonie gebracht. Zij waren eigendom van de WIC en werkten op het land, maakten wegen, waaronder Broadway, bouwden onder meer Fort Amsterdam en de muur waar nu Wall Street is. Ook vochten ze mee in oorlogen tegen de Lenape.

Zelfreflectie

Het Amsterdam Museum kijkt in de tentoonstelling ook kritisch naar zichzelf. Het Amsterdam Museum werd in 1926 opgericht als Amsterdams Historisch Museum, met als doel de geschiedenis van de stad te vertellen aan de hand van de collectie van de stad Amsterdam. Het verhaal was lang beperkt tot wat binnen de stad gebeurde vanuit een wit, vrijwel altijd mannelijk perspectief. Nadat het museum in 1975 opende in het voormalig Burgerweeshuis kwam er meer aandacht voor andere blikken op dat verleden. Bijvoorbeeld vanuit migranten, de Amsterdamse activiteiten in de koloniën, armoede en vrouwen. Zo was er in 1983 ook een tentoonstelling over Nieuw Amsterdam, *Van Nieuw Amsterdam tot New York, 1624 - 1664*. Gemaakt in samenwerking met het Stadsarchief Amsterdam en de New York Historical Society. Destijds werd de nadruk gelegd op wat Amsterdammers (en de West-Indische Compagnie) in dat gebied deden: handel drijven en de basis leggen van het latere New York City. Inheemse mensen werden nagenoeg alleen genoemd als handelspartners. De ziektes, oorlogen en het verlies van land en levensonderhoud waarmee de kolonisatie voor hen gepaard ging waren geen onderwerp. De herdenking van vierhonderd jaar kolonisatie van Nieuw Amsterdam vormt een goede aanleiding om deze geschiedenis opnieuw onder de loep te nemen, nu met inbegrip van Inheemse perspectieven en met aandacht voor de hedendaagse Inheemse strijd tegen de negatieve doorwerkingen van het Nederlands kolonialisme in dit gebied.

Affiche voor tentoonstelling *Van Nieuw-Amsterdam tot New York 1624 - 1664* (1983), Harry Veltman. Collectie Amsterdam Museum

Hedendaagse kunst

In aanloop naar de tentoonstelling hebben makers, grotendeels van Lenape *nations*, opdrachten gekregen voor nieuw werk of het tonen van recente werken. Hierbij worden niet alleen beeldende kunstvormen, zoals de pasteltekening van Myles Jackson Lynch, bedoeld. Kunst is in deze context ook nauw verwant aan ambacht en spiritualiteit, zoals de wampum-riem, en andere objecten die Lenape-kunstenaars zullen bijdragen. Bijvoorbeeld een versierde meshouder van kunstenaar Stephen Conaway van de Nanticoke Lenape Nation, en een gesneden kalebas van Denise Dunkley, meester ambachtsvrouw en educator van de Nanticoke Lenape Nation. Het Amsterdam Museum toont twaalf van deze objecten bij elkaar in een ruimte. Twaalf is een betekenisvol getal voor de Lenape.

Daarnaast krijgen twee Nederlandse kunstenaars een opdracht. Patricia Kaersenhout maakt samen met kunstenaar Leonard Harmon van de Delaware Nation en de Nanticoke Lenape Nation een nieuwe installatie bestaande uit mixed media. *A Phantasmagorical Story of Manhatta Island* (werktitel) laat enerzijds een wereld zien zoals deze had kunnen zijn en biedt anderzijds een optie om deze gewelddadige geschiedenis te erkennen. Chihiro Geuzebroek verbindt met haar nieuwe installatie *Quechua Demonstration* (werktitel) en het kunstproject *Indigenous Dreams* (2022) het verhaal van de tentoonstelling met het aanvechten van moderne vormen van culturele toe-eigening van de identiteit van inheemse volken door bedrijven. En met het terugverlangen naar een collectief bestaan, cultureel geheugen en revitalisering als Inheemse diaspora in Nederland en wereldwijd.

Details van *A Phantasmagorical History of Manhatta Island* (2024, work in progress) Patricia Kaersenhout, productie AGALAB.

Onderwijs

Voor leerlingen van de bovenbouw van het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs is door het Amsterdam Museum lesmateriaal ontwikkeld bij deze tentoonstelling. Door een voorbereidende les, stripboek en rondleiding maakt het museum leerlingen ervan bewust dat geschiedenis vanuit meerdere perspectieven kan worden verteld.

Symposium

Voorafgaand aan de opening van de tentoonstelling vindt op woensdag 15 mei een symposium plaats. Sprekers zijn onder meer vertegenwoordigers van de Lenape, kunstenaars en tentoonstellingsmakers van het Amsterdam Museum en het Museum of the City of New York.

Unieke en uitdagende samenwerking

Voor deze tentoonstelling werkt het Amsterdam Museum samen met het Museum of the City of New York en met vertegenwoordigers van de Lenape. De samenwerking met de Lenape, vertegenwoordigd door personen uit diverse *nations*, maakt deze tentoonstelling bijzonder en vereist flexibiliteit van alle partijen met een nieuwe manier van werken. De leiders van de vier Lenape *nations*—de Nanticoke Lenni-Lenape Tribal Nation, de Ramapough Lenape Indian Nation, de Munsee-Delaware Nation en Eelunaapeewi-Lahkeewiit (the Delaware Nation)—hebben een aantal personen geselecteerd die verschillende *nations* vertegenwoordigen en met de twee musea de tentoonstellingen maken. Deze vertegenwoordigers zijn Chief Urie Ridgeway, leider van de Nanticoke Lenape Nation, Cory Ridgeway van de Nanticoke Lenape, Brent Stonefish van de Delaware Nation, George Stonefish van de Delaware Nation, Lesley Snake van de Delaware Nation, Sherry Huff van de Delaware Nation, Denise Dunkley van de Nanticoke Lenape Nation en Steven D. Smith, vertegenwoordiger van de Ramapough Nation.

De Lenape hanteren een Inheems bestuursstelsel voor bijvoorbeeld onderlinge besluitvorming en hiërarchie. Daarbij is overleg binnen de gemeenschap en afstemming met voorouders en gemeenschapsleiders belangrijk.

Imara Limon:

“Samenwerking tussen de partijen is echt aftasten. Met zo'n beladen geschiedenis vol geweld en met doorlopende consequenties voor de Lenape is het niet verrassend dat institutionele partners het vertrouwen langzaam moeten winnen. Ik heb respect voor de Lenape die bereid zijn om hun kennis en ervaringen te delen met ons. Het uitgebreide besluitvormingsproces is wennen. Zo zullen we voor het eerst de tentoonstellingszalen in het Amsterdam Museum spiritueel reinigen en inwijden.”

In voorbereiding op de tentoonstelling bezochten vertegenwoordigers van de Lenape en het Museum of the City of New York op 30 oktober 2023 het Collectiecentrum van Amsterdam Museum. Foto's: Amsterdam Museum, Françoise Bolechowski

In het najaar van 2025 is bij het Museum of the City of New York een vervolgtentoonstelling te zien waarin de resultaten worden getoond van de doorlopende samenwerking en het onderzoek naar deze gedeelde geschiedenis. Naast de ondervertegenwoordigde geschiedenis van de Lenape zal in de tentoonstelling in New York de nadruk liggen op hedendaagse initiatieven van de Lenape om hun cultuur en thuisland te herdefiniëren. Het Museum of the City of New York organiseert op 4 en 5 mei 2024 een kick-off weekend om de Lenape-cultuur te vieren, inclusief lezingen en culturele activiteiten.

De tentoonstelling Manahahtáanung of Nieuw Amsterdam? Het Inheemse verhaal achter New York is te zien van 16 mei tot en met 10 november 2024 in het Amsterdam Museum aan de Amstel. De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds, DutchCultureUSA en het Nederlands Consulaat-Generaal New York. De tentoonstelling zal in 2025 te zien zijn in New-York. Het Amsterdam Museum wordt structureel ondersteund door de Gemeente Amsterdam, de VriendenLoterij en de ELJA Foundation.

Noot voor redactie, niet voor publicatie

Dit persbericht is verstuurd namens het Amsterdam Museum, het Museum of the City of New York en vertegenwoordigers van de Lenape.

Met vragen of opmerkingen richt u zich tot Kim Koopman, Amsterdam Museum via k.koopman@amsterdammuseum.nl of 06 22 92 77 29. Museum of the City of New York: Meryl Cooper, mwcooper@mcny.org.

In aanloop naar de tentoonstelling organiseren wij op 14 mei een perspreview. Wilt u een uitnodiging ontvangen? Laat het weten via pr@amsterdammuseum.nl.

U kunt beeld van de tentoonstelling downloaden via deze link: <https://we.tl/t-hvgMLXoESy>.